

LUONNOS 3.7.2019

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi terveydenhuoltolain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi terveydenhuoltolakia siten, että Pohjois-Savon sairaanhoitopiirille säädettäisiin velvoite järjestää tuomioistuinten pyynnöstä lääketieteellisten asiantuntijalausuntojen antaminen yhdessä muiden yliopistollisten sairaaloiden kanssa. Lausuntojen antamisesta maksettaisiin Pohjois-Savon sairaanhoitopiirille korvaus valtion varoista.

Esitys liittyy valtion vuoden 2020 talousarvioon ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2020.

Sisällys

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
YLEISPERUSTELUT	2
1 Nykytila.....	2
1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	2
1.2 Nykytilan arviointi	9
2 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	9
2.1 Tavoitteet	9
2.2 Toteuttamisvaihtoehdot.....	10
2.3 Keskeiset ehdotukset.....	14
3 Esityksen vaikutukset.....	15
4 Asian valmistelu.....	16
5 Riippuvuus muista esityksistä.....	18
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	18
Tarkemmat säännökset ja määräykset.....	21
Voimaantulo.....	22
Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	22
LAKIEHDOTUKSET.....	22

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Lainsäädäntö

Tuomioistuinten tarvitsemien lääketieteellisten asiantuntijalausuntojen laatimista ei ole lailla säädetty minkään organisaation tehtäväksi. Käytännössä nykyisin tuomioistuimet eivät saa tarvitsemiaan lausuntoja.

Ennen vuotta 2011 Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirasto Valvira antoi tuomioistuimille pyynnöstä vakuutuslääketieteellisiä lausuntoja. Valvira lopetti lausuntojen antamisen vuonna 2011, koska tehtävää ei ollut säädetty sen tehtäväksi, koska siitä olisi voinut seurata jääviys valvonta-asioissa. Lisäksi lausunnonantajien saaminen joissain asiaryhmissä oli vaikeaa.

Tuomioistuinten lausuntojen saanti on vuodesta 2014 lähtien ratkaistu siten, että STM on kirjeellään pyytänyt yliopistollisia sairaanhoitopiirejä antamaan kukin vuorollaan lausunnot kiertävän vuorojärjestelmän mukaisesti. Järjestely perustuu vapaaehtoisuuteen. Ainakin osa yliopistollisista sairaanhoitopiireistä on vuoden 2017 jälkeen ilmoittanut, että ei pysty antamaan lausuntoa, koska lausunnon antamiseen halukasta asiantuntijaa ei ole löytynyt.

Lausuntojen tarve eri tuomioistuimissa

Korkein oikeus

Korkeimmasta oikeudesta säädetään korkeimmasta oikeudesta annetussa laissa. Korkeimman oikeuden työjärjestyksessä (576/2006) on tarkemmat määräykset asioiden käsittelystä ja työskentelystä.

Korkein oikeus käyttää ylintä tuomiovaltaa riita- ja rikosasioissa sekä valvoo lainkäyttöä omalla toimialallaan. Sen tärkein tehtävä on ennakkopäätösten antaminen. Lainkäyttöasioina korkein oikeus käsittelee valitukset hovioikeuksien ja myös eräistä vakuutus oikeuden, markkinaoikeuden ja kärjäoikeuden maa-oikeutena tekemistä ratkaisuksista. Eräin edellytyksin kärjäoikeuden ratkaisusta voidaan hakea suoraan valituslupaa korkeimmalta oikeudelta. Korkein oikeus käsittelee myös ylimääräistä muutoksenhakua koskevat asiat sekä ensimmäisenä ja ainoana oikeusasteena hovioikeuden

tuomareita ja ylimpiä syyttäjiä koskevat virkarikosasiat. Korkein oikeus käsittelee myös oikeushallintoasioita.

Korkeimman oikeuden jäseniä ovat presidentti ja oikeusneuvoksia. Korkeimmassa oikeudessa voi lisäksi olla määräaikaista jäseniä. Korkeimmassa oikeudessa ei ole lääkärjäjäseniä eikä sen käytettävissä ole tahoa, joka olisi velvoitettu antamaan lääketieteellisen lausunnon vakuutus oikeudellisessa asiassa.

Eräissä työtaturma- ja ammattitautivakuutuslainsäädäntöön perustuvissa korvausasioissa vakuutus oikeuden antamasta päätöksestä on rajoitetusti oikeus hakea muutosta korkeimmalta oikeudelta, jos korkein oikeus myöntää valitusluvan. Korkein oikeus tarvitsee lausuntoja useimmiten käsitellessään vakuutus oikeuden päätöksistä tehtyjä valituksia työtaturma- ja ammattitautilain (459/2015) ja maatalousyrittäjän työtaturma- ja ammattitautilain (873/2015) mukaisissa asioissa, joissa ratkaistavana on kysymys siitä oikeuttaako vamma, sairaus tai kuolema korvaukseen tai siitä, kenen on korvaus maksettava.

Korkein oikeus on aikaisempina vuosina pyytänyt vuosittain noin 10 -20 lausuntoa työtaturma- ja ammattitautiasioissa. Lisäksi korkein oikeus on aikaisemmin pyytänyt muutamia lausuntoja liikennevakuutus korvausta koskevissa asioissa. Työtaturma- ja ammattitautiasioista poiketen liikennevakuutus lain mukaiset muutoksenhakusasiat käsitellään yleisissä tuomioistuimissa kuntoutus asioita lukuun ottamatta. Kuntoutusta koskevissa asioissa muutosta haetaan valittamalla vakuutus oikeuteen siten kuin liikennevakuutus lain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (626/1991) 16 §:ssä säädetään.

Käräjäoikeudet ja hovioikeudet

Käräjä- ja hovioikeudet eivät tilastoi lääketieteellisten lausuntojen pyytämistä, joten tarkkoja lukumäärätietoja ei ole saatavilla. Lukumääräisesti hovioikeudet eivät ole pyytäneet lausuntoja usein itse, vaan ne oli aikaisemmin pääsääntöisesti hankittu jo käräjäoikeusvaiheessa ja tulleet sitä kautta muutoksenhaussa hovioikeuden käyttöön. Käräjäoikeuksissa lausuntojen pyytäminen on vaihdellut: osa käräjäoikeuksista ei ole pyytänyt lausuntoja viime vuosien aikana lainkaan, osa pyytää pääsääntöisesti aina kun kyse on liikennevahinko-, työtaturma-, ammattitauti- tai potilasvahinkoasiasta jossa taustalla on työtaturma- ja ammattitautilain mukainen vahinkoasia. Keskimäärin lausuntoja on pyydetty satunnaisesti tai enintään 1-2 vuosittain per käräjäoikeus. Yhteensä käräjä- ja hovioikeudet pyytävät lausuntoja arviolta enintään 10 vuosittain. Käräjäoikeuksien ja hovioikeuksien halukkuutta pyytää lausuntoja on laskenut se, että lausuntoja on ollut vaikea saada viime vuosina tai lausunnon saaminen on kestänyt prosessin kannalta kohtuuttoman kauan.

Vaikka lausuntoja ei ole määrällisesti paljon, myös käräjä- ja hovioikeudet tarvitsevat riippumattomia lääketieteellisiä asiantuntijalausuntoja käsitellessään muun muassa liikennevahinko- ja potilasvahinkoasioita tai rikosasioiden liitännäisinä esimerkiksi työtaturma- asioita. Yleisimpiä ja samalla vaativimpia tapauksia ovat työtaturmissa ja

liikennevahingoissa syntyneet vakavat aivovammat ja moniraajavammat sekä liikennevahingoissa syntyneet niskan revähdysvammat (whiplash). Asiantuntijalausunnon riippumattomuus ja korkea asiantuntemus takaavat aineellisesti oikean lopputuloksen kulloinkin kysymyksessä olevassa riidassa. Asiantuntijalausunnon merkitys korostuu, koska tuomioistuimen kokoonpanoon ei kuulu lääkärijäsentä, eikä tuomioistuimilla ole myöskään mahdollisuutta saada lääketieteellistä asiantuntemusta edellyttäviä lausuntoja muun järjestelyn kautta, kuten esimerkiksi vakuutusosoikeudella on. Tällaisten asiantuntijalausuntojen käyttäminen vähentää selkeästi asianosaisten itsensä nimeämää todistelua ja sitä kautta merkittävästi myös oikeudenkäyntikuluja.

Vakuutusosoikeus

Vakuutusosoikeus on toimeentuloturva-asioiden erityistuomioistuin. Vakuutusosoikeudessa käsiteltävät asiat koskevat muun muassa henkilön oikeutta työeläkkeeseen, kansaneläkkeeseen, työttömyysetuuteen, palkkaturvaan, asumistukeen, opintotukeen, Kansaneläkelaitoksen maksamiin vammaisetuuksiin, sairausvakuutuslain mukaiseen etuuteen, kuntoutukseen sekä oikeutta korvaukseen työtapaturman, ammattitaudin, rikosvahingon, sotilasvamman tai sotilastapaturman perusteella.

Vakuutusosoikeuden jäseniä ovat ylituomari ja vakuutusosoikeustuomarit. Vakuutusosoikeudessa on ylilääkäri, joka toimii päätoimisena lääkärijäsenenä. Lääkärijäsenenä toimimisen lisäksi ylilääkäri suunnittelee ja kehittää vakuutusosoikeuden lääketieteellistä arviointimenettelyä sekä huolehtii lääkärijäsenten töiden yleisestä suunnittelusta ja järjestämisestä sekä työskentelyn tuloksellisuudesta. Hänen tulee myös valvoa oikeusperiaatteiden soveltamisen ja laintulkinnan yhdenmukaisuutta lääkärijäsenten osalta.

Vakuutusosoikeudessa on sivutoimisia lääkärijäseniä, työoloja tai yritystoimintaa tuntevia jäseniä sekä sotilasvamma-asioita tuntevia jäseniä sekä heidän varajäseniään. Vakuutusosoikeuden sivutoimiset jäsenet määrää valtioneuvosto viiden vuoden toimikaudeksi kerrallaan. Lääkärijäsenen tulee olla laillistettu lääkäri. Sivutoiminen lääkärijäsen on oikeuden jäsen lääkeopillisessa asiassa.

Lisäksi vakuutusosoikeudessa on asiantuntijalääkäreitä, jotka toimivat ulkopuolisina lausunnonantajina eivätkä kuulu tuomioistuimen ratkaisukokoonpanoon. Valtioneuvosto määrää oikeusministeriön esityksestä vakuutusosoikeuden asiantuntijalääkärit viideksi vuodeksi kerrallaan. He antavat pyydettyä asiaan kirjallisen lausunnon, josta kuullaan asianosaisia ennen muutoksenhakuasian ratkaisemista.

Vuonna 2018 vakuutusosoikeudessa ulkopuolisen asiantuntijalääkäriin palkkion määrä yhdestä lausunnosta sivukuluineen on asiasta riippuen vaihdellut 400 – 1200 euron välillä ja yhden lausunnon hinta on sivukuluineen ollut keskimäärin 760 euroa.

Vakuutusosoikeus pyysi 19 lausuntoa vuonna 2016, 60 lausuntoa vuonna 2017 ja 40 lausuntoa vuonna 2018. Vakuutusosoikeus saa tarvitsemansa asiantuntijalausunnot pääsääntöisesti omilta asiantuntijalääkäreiltään. Mutta se voi pyytää tarvittaessa asiantuntijalausunnon myös muulta asiantuntijalta.

Asioiden käsittelyssä vakuutusoikeudessa noudatetaan oikeudenkäynnistä vakuutusoi-
keudessa annettua lakia (677/2016) sekä hallintolainkäyttölakia, joka korvautuu vuo-
den 2020 alusta oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetulla lailla. Toimeentuloturvaa
koskevissa etuuslaeissa on myös menettelysäännöksiä esimerkiksi vakuutusoikeudelle
osoitetun valituskirjelmän toimittamisesta alkuperäisen päätöksen tehneelle vakuutus-
tai eläkelaitokselle.

Muutoksenhakulautakunnat

Toimeentuloturva-asioiden muutoksenhakujärjestelmä on pääosin kaksivaiheinen.
Etuuksia myöntävien laitosten ja yhtiöiden antamiin päätöksiin haetaan yleensä muu-
tosta kyseessä olevia asioita käsittelevältä muutoksenhakulautakunnalta.

Muutoksenhakulautakunnat eivät kuulu tuomioistuinlaitokseen, mutta lainkäyttötoi-
minnaltaan ne rinnastuvat tuomioistuimiin. Muutoksenhakulautakunnat soveltavat
lainkäyttötoiminnassaan (asian käsittelyssä) hallintolainkäyttölakia ja jatkossa lakia
oikeudenkäynnistä hallintoasioissa. Jokaisesta lautakunnasta on lisäksi oma lakinsa,
jossa säädetään muun muassa tehtävistä ja kokoonpanosta. Lisäksi muutoksenhakua
koskevaa sääntelyä on etuuskohtaisessa sektorilainsäädännössä.

Muutoksenhakulautakuntien antamiin päätöksiin haetaan muutosta vakuutusoi-
keudelta, joka on ylin muutoksenhakuaste. Sen päätökseen ei voi hakea muutosta valitta-
malla. Eräissä tapaturmavakuutuslainsäädäntöön perustuvaa korvausta koskevissa asi-
oissa on kuitenkin mahdollisuus hakea valituslupaa korkeimmalta oikeudelta.

Kaikkien muutoksenhakulautakuntien kokoonpanoihin kuuluu lääkärijäseniä ja sen
vuoksi niillä ei ole tarvetta ulkopuolisten asiantuntijalääkäreiden lausuntoihin.

Tässä esityksessä ei ole tarkoitus säätää muutoksenhakulautakuntien tarvitsemista lää-
kärinlausunnoista.

Korkein hallinto-oikeus ja hallinto-oikeudet

Korkein hallinto-oikeus ja hallinto-oikeudet ovat hallintotuomioistuimia. Oikeuden-
käyntiin hallintotuomioistuimissa sovelletaan hallintolainkäyttölakia.

Korkeimmasta hallinto-oikeudesta oikeudesta säädetään korkeimmasta hallinto-oikeu-
desta annetussa laissa. Korkeimman hallinto-oikeuden työjärjestyksessä (1206/2016)
on tarkemmat määräykset asioiden käsittelystä ja työskentelystä. Korkein hallinto-oi-
keus käyttää ylintä hallintolainkäyttöasioissa sekä valvoo lainkäyttöä omalla toimialal-
laan. Lainkäyttöasioina korkein oikeus käsittelee valitukset hallinto-oikeuksien ja
eräistä markkinaoikeuden tekemistä ratkaisuksista sekä valtioneuvoston yleisistunnon
päätöksistä. Korkein hallinto-oikeus käsittelee myös oikeushallintoasioita. Korkeim-
man hallinto-oikeuden jäseniä ovat presidentti ja oikeusneuvoksia. Korkeimmassa hal-
linto-oikeudessa voi lisäksi olla määräaikaaisia jäseniä.

Hallinto-oikeuksien ratkaisukokoonpanoon kuuluu tiettyjä asioita käsiteltäessä asiantuntijajäseniä. Hallinto-oikeudessa on lastensuojelua, adoptiota, mielenterveysasioita, päihdehuoltoa, tartuntatauteja sekä kehitysvammaisten erityishuoltoa tuntevia asiantuntijajäseniä, jotka osallistuvat asioiden käsittelyyn ja ratkaisemiseen noudattaen, mitä hallinto-oikeuslaissa (430/1999) tai muussa laissa säädetään.

Hallintotuomioistuimet pyytävät oma-aloitteisesti prosessiin nähden ulkopuolisen tahon lääketieteellistä asiantuntijalausuntoja harvoin, eikä lausuntojen pyytämistä tilastoida. Korkein hallinto-oikeus ja hallinto-oikeudet ovat pyytäneet prosessin ulkopuoliselta taholta lääketieteellisiä asiantuntijalausuntoja arviolta yhteensä keskimäärin enintään yhden vuodessa, eikä ongelmia lausuntojen saamisessa ole viime vuosina ollut. Lääketieteellisiä asiantuntijalausuntoja on pyydetty esimerkiksi hoitoon hakeutumista toiseen EU-maahan koskevista asioista sekä lääketieteellisiä oppiriitoja ja useamman vamman haitta-asteiden yhteisvaikutusta koskevista asioista.

Todistelua oikeudenkäynnissä koskevat säännökset

Tuomioistuimissa on käytössä erilaiset prosessisäännökset riippuen asiasta ja asiaa käsittelevästä tuomioistuimesta. Säännökset eroavat toisistaan jonkin verran.

Oikeudenkäymiskaaren (4/1734) säännöksiä oikeudenkäyntiin, todisteluun ja oikeudenkäyntikustannuksiin sovelletaan käräjäoikeuksissa, hovioikeuksissa ja korkeimmassa oikeudessa. Hallintolainkäyttölakia (586/1996) sovelletaan korkeimmassa hallinto-oikeudessa, alueellisissa hallinto-oikeuksissa ja Ahvenanmaan hallintotuomioistuimessa sekä vakuutus-oikeudessa. Myös markkinaoikeudessa ja työtuomioistuimessa sovelletaan hallintolainkäyttölakia silloin, kun käsitellään hallintolainkäyttöasioita. Lakia sovelletaan lisäksi muutoksenhakulautakunnissa ja hallintoviranomaisissa hallintopäätöksistä tehtyjen valitusten käsittelyssä.

Oikeudenkäymiskaaren mukaiset prosessisäännökset

Yleisistä prosessisäännöistä säädetään oikeudenkäymiskaarella. Siviiliprosessin ja hallintoprosessin erona on muun muassa tuomioistuimen erilainen velvollisuus selvittää asiaa. Oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 3 §:n mukaan siviiliprosessissa asiassa, jossa sovinto on sallittu, tuomioistuin voi perustaa tuomionsa vain seikkaan johon asianosainen on vedonnut.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 7 §:n mukaan tuomioistuimella on asian laadusta riippumatta oikeus hankkia omasta aloitteestaan asiantuntijalausunto.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 36 §:n mukaan Asiantuntija antaa lausuntonsa kirjallisesti. Asiantuntijaa on kuultava tuomioistuimessa suullisesti, jos se on tarpeen asiantuntijan lausunnon epäselvyyksien, puutteellisuuksien tai ristiriitaisuuksien poistamiseksi, tuomioistuin katsoo sen muusta syystä tarpeelliseksi tai asianosainen sitä pyytää eikä kuuleminen ole ilmeisesti merkityksetöntä.

Terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain (559/1994) 23 §:n mukaan lääkärin kirjallinen lausunto, jonka lääkäri on antanut ja vahvistanut lausunnon sanoilla ”minkä kunniani ja omantoni kautta vakuutan” on pätevä ilman valallista vahvistusta, jollei tuomioistuimien tai viranomaisen erityisestä syystä määrätä, että se on vahvistettava suullisella valalla tai vakuutuksella.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 66 §:n 1 momentin mukaan asiantuntijalla on oikeus saada kohtuullinen palkkio työstään ja ajanhukasta sekä korvaus tarpeellisista kuluistaan. Jos lausunnon on antanut viranomainen taikka julkisen viran tai toimen haltija taikka se, joka on määrätty antamaan lausuntoja kysymyksessä olevalta alalta, palkkio ja korvaus suoritetaan ainoastaan, jos siitä on erikseen säädetty.

Tämän perusteella Korkein oikeus on hylännyt kulu- ja palkkiovaatimukset kahdessa ratkaisussaan ([KKO 2015:101](#), [KKO 2017:61](#)). Ensimmäisessä ratkaisussa Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri oli vaatinut korvausta lausunnon antamisesta ja toisessa tapauksessa palkkiota vaati sairaanhoitopiirin viranhaltija. Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 66 §:n 1 momentin jälkimmäisen virkkeen mukaan palkkion maksaminen edellyttäisi, että oikeudesta palkkioon olisi erikseen säädetty. Kun tällaista sääntelyä ei ole sairaanhoitopiirien ja niiden viranhaltijoiden osalta annettu, KKO totesi, että oikeutta palkkioon ei ole. Nämä ratkaisut ovat osaltaan vaikeuttaneet lausuntojen saamista ja vähentäneet sairaanhoitopiirien halua laatia lausuntoja.

Nykyisin asiantuntijaa voidaan kuulla tuomioistuimissa suullisesti myös videoyhteyden tai puhelimen välityksellä. Siitä on hyviä kokemuksia ja video- tai puhelinkuulemiset ovat yleistyneet. Tämä on omiaan vähentämään asiantuntijan tarvetta matkustaa suulliseen käsittelyyn ja siten lyhentämään asiantuntijalta suulliseen käsittelyyn kuluva aikaa.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 66 §:n 2 momentissa säädetään asiantuntijan palkkion ja korvauksen maksamisesta. Sen mukaan asiantuntijan nimennyt yksityinen asianosainen vastaa asiantuntijan palkkiosta ja korvauksesta. Jos asiantuntijan on nimennyt useampi asianosainen, he vastaavat asiantuntijan palkkiosta ja korvauksesta yhteisvastuullisesti. Jos tuomioistuin on omasta aloitteestaan nimennyt asiantuntijan, yksityisten asianosaisten on yhteisvastuullisesti suoritettava hänelle palkkio ja korvaus. Muissa tapauksissa palkkio ja korvaus suoritetaan valtion varoista.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 48 §:ssä säädetään oikeudenkäynnissä noudatettavasta menettelystä, joka sisältää pääkuulustelun, vastakuulustelun ja tuomioistuimen ja asianosaisten oikeuden tehdä kuultavalle kysymyksiä. Luvun 49 §:n mukaan menettelyä sovelletaan myös asiantuntijaan. Käräjäoikeuksissa nykyisin noudatettavassa todistelumenettelyssä pidetään Suomen perustuslain ja kansainvälisten ihmisoikeussopimusten takaaman oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumiseksi hyvin tärkeänä myös kriittisen asiantuntijatodistelun osalta, että se taho, jolle asiantuntijalausunto on vastainen, saa oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 48 §:n 3 momentissa tarkoitettussa vastakuulustelussa tilaisuuden kyseenalaistaa tuon lausunnon perusteet ja siinä käytetyn tietopohjan. Tuota säännöstä noudatetaan saman luvun 49 §:n 1 momentin mukaan

myös asiantuntijaa kuultaessa. Asiantuntijalääkärit kokevat vastakuulustelun epämiellyttävänä, mikä on heikentänyt lääkärin halua laatia lääketieteellisiä Asiantuntijalääkärit kokevat vastakuulustelun epämiellyttävänä, mikä on heikentänyt lääkärin halua laatia lääketieteellisiä asiantuntijalausuntoja. Vastakuulustelu on kuitenkin välttämättömän osa oikeudenkäyntiä, jossa pyritään selvittämään aineellinen totuus. Tuomioistuimen puheenjohtajan tehtävänä on huolehtia, että myös vastakuulustelu säilyy asiallisena.

Hallintoprosessia koskevat prosessisäännökset

Hallintoprosessista säädetään hallintolainkäyttölaisissa, joka on tarkoitus korvata vuoden 2020 alusta uudella lailla oikeudenkäynnistä hallintoasioissa. Hallintolainkäyttöä koskevia säännöksiä sovelletaan hallintotuomioistuimissa ja vakuutusosoikeudessa siltä osin kuin ei sovelleta lakia oikeudenkäynnistä vakuutusosoikeudessa (677/2016).

Hallintotuomioistuimella on Hallintolainkäyttölain 33 §:n mukaan velvollisuus huolehtia siitä, että tosiseikat tulevat selvitettyksi ja tarvittaessa osoitettava asianosaiselle tai päätöksen tehneelle hallintoviranomaiselle, mitä lisäselvitystä asiassa tulee esittää. Hallintotuomioistuimen on hankittava viran puolesta selvitystä siinä laajuudessa kuin käsittely tasapuolisuus, oikeudenmukaisuus ja asian laatu sitä vaativat.

Oikeudenkäynti hallintotuomioistuimissa on pääosin kirjallista. Asian selvittämiseksi toimitetaan tarvittaessa suullinen käsittely. Hallinto-oikeuden on toimitettava suullinen käsittely, jos yksityinen asianosainen pyytää sitä. Sama koskee korkeinta hallinto-oikeutta sen käsitellessä valitusta hallintoviranomaisen päätöksestä. Asianosaisen pyytämä suullinen käsittely voidaan jättää toimittamatta, jos se on ilmeisen tarpeeton.

Hallintolainkäytössä valitusviranomaisen voi hallintolainkäyttölain (586/1996) 36 §:n 2 momentin perusteella selvityksen hankkimiseksi pyytää lausunnon prosessin ulkopuoliselta viranomaiselta. Lisäksi hallintolainkäyttölain 40 §:n mukaan valitusviranomaisen voi hankkia erityistä asiantuntemusta vaativasta kysymyksestä lausunnon yksityiseltä asiantuntijalta noudattaen soveltuvien osin, mitä siitä säädetään OK 17 luvun 34–36, 43, 45, 46 ja 50 §:ssä, 51 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 52 ja 64 §:ssä.

Hallintolainkäyttölain 50 §:n mukaan asiantuntijalle maksetaan kohtuullinen palkkio työstään ja korvaus tarpeellisista kuluistaan valtion varoista. Korkein hallinto-oikeus ja hallinto-oikeudet eivät ole maksaneet asiantuntijalausunnoista palkkiota viranomaisille, jotka ovat antaneet lausunnon 36 §:n perusteella.

Eduskunta on helmikuussa 2019 hyväksynyt lain oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (HE 29/2018). Uuden lain on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2020 ja sillä kumotaan voimassa oleva hallintolainkäyttölaki. Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (HOL) 43 §:n mukaan hallintotuomioistuin voi oma-aloitteisesti pyytää erityistä asiantuntemusta vaativasta kysymyksestä lausunnon muulta kuin päätöksen tehneeltä viranomaiselta taikka yksityiseltä asiantuntijalta. Tuomioistuin voi myös kuulla asiantuntijaa suullisessa käsittelyssä. HOL 77 §:n 3 momentin mukaan hallintotuomioistuimen määräämälle asiantuntijalle maksetaan kohtuullinen palkkio työstä ja korvaus tarpeellisista kuluista valtion varoista.

HOL 77 §:n tarkoitus ei ole ollut muuttaa voimassa olevaa hallintolainkäyttölakia tältä osin, lähtökohtaisesti viranomaiselle ei siten maksettaisi palkkioita lausuntojen antamisesta. HOL 77 §:n määräys ei kuitenkaan ole yksiselitteinen, vaan esimerkiksi suulliseen käsittelyyn kutsuttavalle viranomaista edustavalle asiantuntijalle voitaneen maksaa palkkio, mutta tämä olisi erittäin epätodennäköistä, koska asiantuntijan kuulemiseksi suullinen käsittely järjestetään ainoastaan, jos se on tarpeen asian selvittämiseksi eikä samoin kuin yleisellä puolella.

HOL 95 §:n mukaan oikeudenkäynnin osapuoli on velvollinen korvaamaan toisen osapuolen oikeudenkäyntikulut kokonaan tai osaksi, jos erityisesti asiassa annettu ratkaisu huomioon ottaen on kohtuutonta, että tämä joutuu itse vastaamaan oikeudenkäyntikuluistaan. Korvausvelvollisuuden kohtuullisuutta arvioitaessa voidaan lisäksi ottaa huomioon asian oikeudellinen epäselvyys, osapuolten toiminta ja asian merkitys asianosaiselle. Yksityinen asianosainen voidaan 1 ja 2 momentista poiketen velvoittaa korvaamaan viranomaisen oikeudenkäyntikuluja vain, jos yksityinen asianosainen on esittänyt ilmeisen perusteettoman vaatimuksen.

1.2 Nykytilan arviointi

Nykyisessä tilanteessa millään taholla ei ole velvollisuutta antaa lääketieteellisiä asiantuntijalausuntoja tuomioistuimen pyynnöstä. Koska nykyisen oikeudenkäymiskaaren mukaan viranomainen tai julkisen viran tai toimen haltija ei voi saada palkkiota ja korvausta laatimastaan lausunnosta, lausunnonantajien määrä on vähentynyt. Nykyinen tilanne on johtanut siihen, että yleiset tuomioistuimet eivät saa tarvitsemiaan lääketieteellisiä asiantuntijalausuntoja. Tämä on johtanut siihen, että yleiset tuomioistuimet ovat vähentäneet lausuntojen pyytämistä koska niiden saaminen on ollut vaikeaa tai kestänyt kohtuuttoman kauan.

Mahdollisuus puolueettomien lääketieteellisten asiantuntijalausuntojen saamiseen parantaisi oikeusvarmuutta ja tuomioistuinten edellytyksiä tehdä ratkaisu erityisesti tilanteissa, joissa asian ratkaisu edellyttää lääketieteellistä asiantuntemusta. Puolueettoman asiantuntijalausunnon saaminen parantaisi myös muutoksenhakijan oikeusturvaa ja vaikuttaisi merkittävästi muutoksenhakijan oikeudenkäyntikustannusten määrään.

2 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

2.1 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on turvata oikeuslaitoksille niiden tarvitsemien lääketieteellisten asiantuntijalausuntojen saaminen.

Muutoksenhakijoiden yhdenvertaisuuden kannalta olisi tärkeää, että olisi olemassa puolueeton taho, joka antaa keskitetysti lausuntoja tuomioistuimille lääketieteellisissä asioissa. Puolueettoman lääketieteelliseen arvion saaminen on keskeistä erityisesti silloin kun tarvitaan tietyn lääketieteellisen erityisalueen tuntemusta tai jos tapaukseen liittyy tulkinnanvaraisuutta. Puolueeton asiantuntijataho lisäisi oikeusvarmuutta ja lääketieteellisen arvioinnin läpinäkyvyyttä ja luotettavuutta.

Tuomioistuimen mahdollisuus saada lääketieteellisiä asiantuntijalausuntoja ilman asianosaisen kustannusvastuuta parantaa muutoksenhakijoiden mahdollisuuksia hakea muutosta heidän lakisääteisiä oikeuksiaan koskevissa asioissa. Vakuutusosoikeudellisissa asioissa asianosaisista riippumattoman ja siten puolueettoman asiantuntijan näkemyksen saaminen parantaa oikeusvarmuutta. Lisäksi muutoksenhakutuomioistuimen, erityisesti korkeimman oikeuden mahdollisuus saada lääketieteellinen asiantuntijalausunto parantaa sen edellytyksiä toimia ennakkopäätöstuomioistuimena vakuutusosoikeudellisissa asioissa.

Lääketieteelliset asiantuntijalausunnot ovat asianosaisten kannalta erittäin merkittäviä, koska ne usein koskevat niin etuuksien saajien kuin maksajienkin kannalta mittavia ja pitkäkestoisia etuuksia. Sen vuoksi asioita koskevien tuomioistuinratkaisujen tulee perustua parhaaseen mahdolliseen tietoon.

Lausuntojen maksuttomuus muutoksenhakijan kannalta on olennaista. Muutoksenhakijoiden toimeentulo saattaa riippua vakuutusosoikeudellisen asian ratkaisusta. Valittajien oikeusturva heikentyy merkittävästi, jos he eivät asiantuntijalausunnoista aiheutuvien kustannusten pelossa ryhdy vaatimaan oikeuksiaan hakemalla muutosta tilanteissa, jossa siihen olisi perusteita.

2.2 Toteuttamisvaihtoehdot

Lausuntojen antaminen Valviran tehtäväksi

Yhtenä ratkaisuvaihtoehtona on arvioitu sitä, että säädettäisiin lausuntojen antaminen Valviran asiantuntijalääkäreiden tehtäväksi. Tämä edellyttäisi mahdollisesti uusien asiantuntijalääkäreiden rekrytointia ja asiantuntijalausunnoista maksettavien palkkioiden tarkistamista.

Valviralla on nykyisin yli 300 ulkopuolista pysyvää asiantuntijaa, joilta voidaan tarvittaessa pyytää kirjallisia asiantuntijalausuntoja. Valvira voi pyytää asiantuntijan lausuntoa joko virastossa ratkaistavana olevaan asiaan tai muun viranomaisen tai tuomioistuimen käsittelemässä asiassa, johon on pyydetty Valviran lausuntoa. Valvira pyytää asiantuntijalausuntoja Valvirassa vireillä olevissa terveydenhuollon tai sosiaalihuollon ammattihenkilöitä tai toimintayksiköitä koskevissa kantelu- ja muissa valvonta-asioissa, raskauden keskeyttämisestä ja steriloinnista koskevissa asioissa sekä ns. sääntelemättömän koulutuksen sisältöä koskevissa asioissa. Lisäksi asiantuntijalausuntoja pyydetään silloin kun

muu valvonta- tai tutkintaviranomainen on pyytänyt Valviralta asiantuntijalausuntoa esimerkiksi asioissa, jotka koskevat ammattihenkilön tai toimintayksikön menettelyä, hoitovirhe-epäilyä tai kuolemansyyn selvittämistä.

Ennen vuotta 2011 Valvira ja sitä edeltänyt Terveysturvakeskus antoi aikaisempaan Lääkintöhallituksen käytäntöön perustuen niin sanottuja vakuutuslääketieteellisiä lausuntoja lähinnä tuomioistuinten ja Kuluttajariitalautakunnan pyynnöstä. Kyseisissä lausuntopyynnöissä oli yleensä kyse tapaturmiin liittyvästä syy-yhteyden ja haittaluokan arvioinnista tai ammattitaudin kriteerien täyttymisen arvioinnista. Ne eivät liittyneet Valviran lakisääteisiin tehtäviin. Valviralla ei ollut myöskään omaa asiantuntijalausuntoa edellä mainittujen lausuntojen antamiseen, vaan lausuntojen antaminen nojautui pääasiassa Valviran pyytämiin asiantuntijalausuntoihin.

Valviran pysyvien asiantuntijoiden järjestelmä on tarkoitettu lakisääteisten tehtävien hoitamista varten, eikä vakuutuslääketieteellisten korvauskiistojen arviointia varten. Valvira on 3.11.2011 todennut, että sillä ei enää tulevaisuudessa ole mahdollisuutta antaa vakuutuslääketieteellisiä lausuntoja. Samalla Valvira esitti, että sosiaali- ja terveysministeriö käynnistäisi toimenpiteet kansallisen vakuutuslääketieteellisten kiistojen ratkaisemiseen nivoutuvan järjestelmän luomiseksi.

Tuolloin Valvira antoi tuomioistuinten pyynnöstä noin 100 – 150 lausuntoa vuosittain. Valviran vakuutuslääketieteellisten lausuntojen käsittelyajat venyivät pitkiksi johtuen muun muassa siitä, että useat Valviran asiantuntijat erosivat tehtävästään mikä vaikeutti myös uusien asiantuntijoiden rekrytointia. Valviran vakuutuslääketieteellisten lausuntoasioiden käsittelyaikojen keskiarvo vuonna 2010 oli 10,5 kuukautta, mediaani 10,2 kuukautta ja pisin aika 25 kuukautta.

Valviran tehtävänä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja koskevissa asioissa ovat lupa- ja valvontatehtävät. Näissä arvioidaan hoidon asianmukaisuutta. Vakuutuslääketieteellisissä kysymyksenasetteluissa ei arvioida hoidon asianmukaisuutta, eikä niissä ole kyse sosiaali- ja terveydenhuollon lupa- tai valvontatoiminnasta. Vakuutuslääketieteellisten korvauskiistojen ratkaisemiseen osallistuminen ei kuulu Valviran perustehtäviin, eikä Valviran tule tehdä tehtäviä, jotka vaarantavat sen perustehtävän hoitamisen.

Valvira ei voi samanaikaisesti valvoa ammattihenkilöitä tai organisaatioita ja ottaa kantaa vakuutuslääketieteellisesti asioihin, joissa valvottavat ammattihenkilöt tai organisaatiot ovat mukana. Monesti vakuutuslääketieteellisissä riidoissa mukana olevat tahot ovat olleet tai tulevat valvonnan kohteiksi, ja Valviran on säilytettävä esteetön valvontakykynsä näiden suhteen. Valviran kannalta kyse ei siis ole vain resurssikysymyksestä (joka sekin toki on tärkeä) vaan perustehtävän turvaamisen kysymyksestä. Sen vuoksi tehtävän antamista Valviralle ei voida pitää tarkoituksenmukaisena.

Lausuntojen antaminen säädetään muun organisaation tehtäväksi

Asian käsittelyn aikana yhtenä ratkaisuvaihtoehtona on esitetty, että jokin muu organisaatio ottaisi tehtäväkseen vakuutuslääketieteellisiä asiantuntijalausuntoja antavan asian-

tuntilääkiriryhmän ylläpidon ja lausuntojen hallinnoinnin. Järjestelmä voisi toimia samaan tapaan kuin Valviran aikaisempi järjestelmä. Toiminnasta vastuussa oleva organisaatio ylläpitäisi vapaaehtoisten asiantuntijalääkäreiden yhteystietolistaa ja välittäisi lausuntopyynnöt asiantuntijoille.

Tehtävää on joissain yhteyksissä esitetty sosiaali- ja terveysministeriön tehtäväksi. Sosiaali- ja terveysministeriön tehtävänä on vastata sosiaali- ja terveystieteiden suunnittelusta, ohjauksesta ja toimeenpanosta sekä valmistella hallinnonalansa lainsäädäntöä ja keskeisiä uudistuksia sekä ohjata uudistusten toteuttamista. Asiantuntijalääkärijärjestelmän ylläpitäminen ei liittyisi ministeriön ydintehtäviin eikä ministeriöllä ole tehtävään tarvittavia henkilöstö- ja muita resursseja.

Tuomioistuinten riippumattomuutta lujittava Tuomioistuinvirasto aloittaa toimintansa vuonna 2020. Tuomioistuinviraston tehtävänä on huolehtia tuomioistuinlaitoksen toimintaedellytyksistä, tuomioistuinten toiminnan kehittämisestä, tulosohjauksesta, suunnittelusta ja tukemisesta. Virastolle siirtyy suurin osa tällä hetkellä oikeusministeriössä hoidettavista keskushallintotehtävistä. Virasto toimii oikeusministeriön hallinnonalalla, mutta on itsenäinen keskusvirasto, joka palvelee koko tuomioistuinlaitosta.

Yksi valmistelussa esitetty ratkaisuvaihtoehto on ollut säätää tehtävä perustettavan tuomioistuinviraston tehtäväksi ja kustannusvastuulle. Vakuutuslääketieteellisiä asiantuntijalausuntoja antavan asiantuntijapoolin ylläpitäminen ei myöskään liity tuomioistuinviraston ydintehtäviin, vaikkakin asiantuntijalausuntojen sujuva saaminen olisi tuomioistuinten edun mukaista.

Lisäksi on olemassa muita organisaatioita, joita voitaisiin harkita asiantuntijalausuntojen antajiksi, kuten esimerkiksi Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tehtäviin kuuluu muun muassa tutkia ja seurata väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä varautua terveysuhkiin. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ei voida, ottaen huomioon sen perustehtävät, katsoa olevan tarkoituksenmukainen taho vastaamaan tehtävästä.

Lisäksi korkein oikeus on pyytänyt asiantuntijalausuntoja Työterveyslaitokselta ammattitautiasioissa. Työterveyslaitoksen tehtäviin kuuluu muun muassa suorittaa ammattitautitilaukoksia ja toimialaansa kuuluvia tutkimuksia sekä antaa lausuntoja ja tehdä aloitteita toimialaansa liittyvistä kysymyksistä. Työterveyslaitoksella on ammattitautiasioissa korkea asiantuntemus ja kokemus lausuntojen antamisesta. Jos vakuutuslääketieteellisissä asioissa on ollut kyse ammattitaudista, Työterveyslaitos on jo asian käsittelyn aikaisemmassa vaiheessa usein tutkinut ammattitautiepäilyt ja niitä koskeva lausunto on jo ollut asiakirjoissa. Sen vuoksi Työterveyslaitoksen asiantuntijalausunnon käyttäminen muutoksenhakuasteessa ei olisi mahdollista ja lisäksi Työterveyslaitoksen toimiala ja asiantuntemus kattaa vain ammattitautiasiat.

Yksityishenkilöt antaisivat lausuntoja

Yhtenä ratkaisuvaihtoehtona on harkittu sitä, että tehtäisiin periaatelinjaus, jonka mukaan tuomioistuimissa ratkaistavana olevien kiistojen ratkaisemiseen liittyvien lääketieteellisten asiantuntijalausuntojen antaminen ei kuulu viranomaisten tai julkisen terveydenhuollon vastuulle. Tällöin lausuntoja voisivat antaa vapaaehtoiset asiantuntijat yksityishenkilöinä ja he saisivat lausunnoista palkkion yleisten prosessioikeudellisten sääntösten mukaisesti.

Tässä yhteydessä ongelmallista olisi määritellä, mikä taho ylläpitäisi vapaaehtoisten asiantuntijoiden listaa. Lisäksi tässä vaihtoehdossa ei olisi mahdollista turvata lausuntojen laatua ja yhtenäisiä linjauksia, muun muassa siten, että lausuntojen sisältö vastaisi julkisessa terveydenhuollossa noudatettavia käytäntöjä ja hoitolinjoja, muun muassa Yhtenäisiä hoidon perusteita ja Käypä hoito suosituksia. Tämä ratkaisu ei myöskään toteuttaisi tavoitetta siitä, että lausunnot antaisi puolueeton asiantuntijataho.

Jos tuomioistuin pyytää asiantuntijalausuntoa yksityiseltä henkilöltä, asiantuntijalla on oikeudenkäymiskaaren ja hallintolainkäyttölain mukaan oikeus kohtuulliseen palkkioon. Yksityisen henkilön asiantuntijapalkkio voi olla suhteellisen merkittäväkin. Jos asiassa noudatetaan yleisiä prosessioikeudellisia sääntöjä kustannusten korvaamisesta, kulut asiantuntijan palkkiosta saattavat tulla asianosaisen maksettavaksi. Ottaen huomioon vakuutus oikeudellisten asioiden sosiaalivakuutus oikeudellinen luonne, asiantuntijalausuntojen maksuttomuus on asianosaisen kannalta olennaista ja kuluriskillä saattaa olla heikentävä vaikutus asianosaisen haluun hakea muutosta.

Oikeudenkäymiskaareissa oleva tuomioistuimille annettu oikeus hankkia asiantuntijalausuntoja ei kuitenkaan velvoita mitään tahoja antamaan pyydettyä lausuntoa. Tältä osin ongelmaksi saattaisi edelleenkin jäädä vapaaehtoisten lausunnonantajien puute.

Oikeudenkäymiskaaren muutos korvausten osalta

Yhtenä ratkaisuvaihtoehtona on arvioitu erillissäännöksen laatimista siten, että sairaanhoitopiirillä tai sen viranhaltijalla olisi mahdollista saada korvaus tai palkkio asiantuntijalausunnosta ja suullisesta kuulemisesta. Kyseinen erillissäännös olisi tarkoituksenmukaista sijoittaa oikeusministeriön hallinnonalan lainsäädäntöön, jossa säädetään muutoinkin todistelukustannuksista.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 66 §:n 1 momentin mukaan asiantuntijalla on oikeus saada kohtuullinen palkkio työstään ja ajanhukasta sekä korvaus tarpeellisista kuluistaan. Jos lausunnon on antanut viranomaisen taikka julkisen viran tai toimen haltija taikka se, joka on määrätty antamaan lausuntoja kysymyksessä olevalta alalta, palkkio ja korvaus suoritetaan ainoastaan, jos siitä on erikseen säädetty.

Tämän perusteella KKO on hylännyt kulu- ja palkkiovaatimukset kahdessa ratkaisuisaan ([KKO 2015:101](#), [KKO 2017:61](#)). Koska pykälässä tarkoitettua erillissäännöstä ei ole olemassa, KKO totesi, että sairaanhoitopiirillä tai sen viranhaltijalla ei ollut oikeutta palkkioon.

Palkkiota koskevan erillissäännöksen lisääminen lainsäädäntöön mahdollistaisi sen, että sairaanhoitopiirit ja niiden viranhaltijat voisivat saada antamastaan lausunnosta korvauksen valtion varoista. Tämä osaltaan lisääisi sairaanhoitopiirien ja yksittäisten viranhaltijoiden halukkuutta antaa lausuntoja. Tämä ei kuitenkaan turvaisi lausuntojen saamista kaikissa tilanteissa, koska velvollisuutta antaa lausuntoja ei kuitenkaan olisi säädetty minkään organisaation tehtäväksi.

Lääkärijäsenten lisääminen tuomioistuimiin

Yhtenä vaihtoehtona olisi, että tuomioistuinten kokoonpanoon lisättäisiin lääkärijäsen tai -jäseniä. Esimerkiksi Korkeimman oikeuden kokoonpano vastaisi silloin tältä osin vakuutusosoikeuden kokoonpanoa, jossa yhtenä jäsenenä on lääkäri, jos lääketieteellinen selvitys voi vaikuttaa asian ratkaisuun.

Yleisessä lainkäytössä asiantuntijatieto hankintaan yleensä asiantuntijalausuntojen avulla, minkä vuoksi asiantuntijajäsenten lisääminen olisi merkittävä periaatteellinen muutos yleisten tuomioistuinten kokoonpanoihin. Tällaiseen muutokseen ei ole aiheellista ryhtyä etenkin lukumääräisesti varsin pientä asiaryhmää varten.

Vakuutusosoikeuden asiantuntijalääkärit antaisivat lausuntoja myös muille tuomioistuimille

Vakuutusosoikeudessa on asiantuntijalääkäreitä, jotka toimivat ulkopuolisina lausunnonantajina eivätkä kuulu tuomioistuimen ratkaisukokoonpanoon. Valtioneuvosto määrää oikeusministeriön esityksestä vakuutusosoikeuden asiantuntijalääkärit viideksi vuodeksi kerrallaan. He antavat pyydettyä asiaan kirjallisen lausunnon, josta kuullaan asianosaisia ennen muutoksenhakuasian ratkaisemista. Vakuutusosoikeuden asiantuntijalääkäreillä on vakuutuslääketieteellistä asiantuntemusta, jota tarvitaan lausuntojen kirjoittamisessa.

Yhtenä vaihtoehtona on harkittu sitä, että Vakuutusosoikeuden asiantuntijalääkäreiltä voitaisiin pyytää lausuntoja myös muissa asioissa. Tämä vaihtoehto voisi toimia ratkaisuna käräjäoikeuksissa ja hovioikeuksissa käsiteltävissä asioissa tai Korkeimmassa oikeudessa käsiteltävissä muissa kuin työtaturma- ja ammattitautiasioissa. Suurin ongelma lausuntojen saamisessa on kuitenkin nykyisin ollut Korkeimman oikeuden käsittelemissä työtaturma- ja ammattitautiasioissa, joissa vakuutusosoikeuden asiantuntijalääkäri on jo antanut asian aikaisemmassa käsittelyvaiheessa lausunnon, minkä vuoksi lausunnonantajan tulisi olla eri henkilö. Tämä ratkaisuvaihtoehto ei toisi ratkaisua kaikkiin tilanteisiin jääviysohjelmien vuoksi, eikä sitä sen vuoksi ole pidettävä tarkoituksenmukaisena.

2.3 Keskeiset ehdotukset

Terveystuomioistuimiin tehtäisiin muutos, jolla säädettäisiin Pohjois-Savon sairaanhoitopiirille tehtäväksi järjestää tuomioistuinten pyytämien lääketieteellisten asiantuntijalausuntojen antaminen yhdessä muiden yliopistollista sairaalaa ylläpitävien sairaanhoitopiirien kanssa. Tämän tehtävän hoitamiseksi Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri perustaisi asi-

antuntijalääkäreistä koostuvan asiantuntijaryhmän, joka vastaisi lausuntojen kirjoittamisesta. Muilla yliopistollista sairaalaa ylläpitävillä sairaanhoitopiireillä olisi velvollisuus osallistua lausuntojen antamiseen asiantuntijaryhmän kautta nimeämällä ryhmään asiantuntijoita.

Asiantuntijaryhmä antaisi lausuntoja ainoastaan tuomioistuimen pyynnöstä. Nyt esitettävä uusi säännös ei koskisi asianosaisten itse hankkimia lausuntoja. Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 66 §:n mukaan, kun lausunnon antaa viranomainen, palkkio ja korvaus suoritetaan ainoastaan, jos siitä on erikseen säädetty. Tällaista erillissäännöstä ei ole olemassa eikä tarkoitus laatia, joten tuomioistuin ei maksaisi korvausta oikeudenkäymiskaaren mukaan. Sen sijaan lausuntojen antamista koskevaa uutta tehtävää varten maksettaisiin valtion varoista korvaus sairaanhoitopiirille.

Valtion talousarvioon momentille 33.60.34 on esitetty tätä uutta tehtävää varten 0,5 miljoonaa euroa. Lääketieteellisten asiantuntijalausuntojen antamisesta syntyvät kustannukset korvattaisiin Pohjois-Savon sairaanhoitopiirille hakemuksen perusteella. Maksatus olisi tarkoituksenmukaista säätää yhden aluehallintoviraston tehtäväksi.

Ehdotetuilla säännöksillä ei muutettaisi tuomioistuinten tai muutoksenhakulautakuntien kokoonpanoja eikä säännöksillä olisi vaikutuksia nykyisten lääkärijäsenten toimintaan ja tehtäviin taikka vakuutusosoikeuden sivutoimisten asiantuntijalääkäreiden toimintaan.

3 Esityksen vaikutukset

Tuomioistuimen mahdollisuus saada puolueettomia lääketieteellisiä asiantuntijalausuntoja parantaa tuomioistuimen mahdollisuuksia antaa ratkaisu asiassa, jossa asian ratkaisu perustuu lääketieteelliseen arvioon ja asianosaiset ovat esittäneet omat toisilleen vastakkaiset asiantuntijalausunnot. Mahdollisuus puolueettomien lääketieteellisten asiantuntijalausuntojen saamiseen parantaa muutoksenhakutuomioistuimen edellytyksiä tehdä ratkaisu ja toimia ennakkopäätöstuomioistuimena. Vakuutusosoikeudellisissa asioissa asianosaisista riippumattoman ja siten puolueettoman asiantuntijan näkemys saaminen parantaa oikeusvarmuutta.

Tuomioistuimen pyytämä lääketieteellinen asiantuntijalausunto parantaa muutoksenhakijoiden mahdollisuuksia hakea muutosta heidän lakisääteisiä oikeuksiaan koskevissa asioissa. Muutoksenhakijan oikeusturva paranee merkittävästi, kun muutoksenhakijan voi vaatia oikeuksiaan muutoksenhakutuomioistuimessa ilman, että asiantuntijalausunnon kustannukset koituvat hänen maksettavakseen.

Arviot tuomioistuinten tarvitsemien lausuntojen määrästä vaihtelevat. Korkein oikeus on arvioinut tarpeen määräksi 10 – 20 lausuntoa työtaturma- ja ammattitautiasioissa vuosittain perustuen aikaisempien vuosien käytäntöön sekä lisäksi saattaisi olla tarve saada joitakin lausuntoja muissa asioissa. Käräjä- ja hovioikeuksien lausuntojen tarvetta on vaikea arvioida, koska pyydettyjen lausuntojen määriä ei tilastoida. Niiden tarpeeksi on arvioitu noin 10 lausuntoa vuosittain. Korkeimman hallinto-oikeuden ja

alueellisten hallinto-oikeuksien tarve on arviolta noin 1 lausunto vuosittain. Lisäksi vakuutusoikeus saattaa tarvita joitakin yksittäisiä lausuntoja, jos vakuutusoikeuden lääkärijäsenen ja asiantuntijalääkäreillä ei ole asiassa tarvittavan erityisalan osaamista.

Silloin kun yliopistolliset sairaanhoitopiirit antoivat asiantuntijalausuntoja sosiaali- ja terveysministeriön pyynnön pohjalta, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri antoi ensimmäisen puolen vuoden jakson aikana noin 80 lausuntoa, minkä jälkeen muiden sairaanhoitopiirien lausuntovuoroilla määrä tasaantui noin 30 – 40 kappaaleeseen kullakin puolen vuoden jaksolla.

Lausuntopyyntöjen määrään vaikuttaa myös se, kuinka helposti lausuntoja saa. Kun sairaanhoitopiirit eivät enää pystyneet toimittamaan pyydettyjä lausuntoja, tuomioistuinten lausuntopyynnöt vähenivät vastaavasti. Lausuntojen tarpeeksi voidaan arvioida noin 80 – 200 kappaletta vuosittain.

Kustannuksia syntyy lausunnon laatimisesta, mahdollisesta asiantuntijan suullisesta kuulemisesta tuomioistuimessa sekä suulliseen kuulemiseen valmistautumisesta. Valtio korvaksi lausuntojen laatimisesta aiheutuvat kustannukset Pohjois-Savon sairaanhoitopiirille sen tekemän hakemuksen perusteella. Lausunnoista maksettavien korvauksen euromäärät säädettäisiin asetuksella. Korvaus tulee olemaan noin 800 euroa suppeasta lausunnosta ja 1500 euroa laajasta lausunnosta. Oikeudenkäyntiin valmistautumisesta ja oikeudenkäynnistä maksettaisiin korvaus tuntiperusteisesti. Korvaus tulisi olemaan 50 – 80 euron välillä tuntia kohden.

Lisäksi Pohjois-Savon sairaanhoitopiirille syntyisi hallinnointikuluja puolipäiväisen toimistosihteerin työpanoksen verran ja lisäksi noin 10 -20 prosenttia yden lääkärin työpanoksesta. Kustannukset liittyisivät lausuntopyyntöjen käsittelyyn, jakamiseen asiantuntijoille, laskutukseen ja korvausten maksatukseen sekä sopivan asiantuntijan etsimiseen.

Valtion vuoden 2020 talousarvioesitykseen on ehdotettu 0,5 miljoonan euron lisämäärärahaa momentille 33.60.34.

Aluehallintovirasto maksaisi korvaukset hakemuksen perusteella jälkikäteen. Tehtävä olisi tarkoituksenmukaista säätää yhden aluehallintoviraston tehtäväksi, koska sen jakaminen kaikkien aluehallintovirastojen kesken ei ole tarkoituksenmukaista. Aluehallintovirastolle syntyvä työmäärä olisi melko vähäinen ja se pystyttäisiin hoitamaan nykyisillä henkilöstöresursseilla.

4 Asian valmistelu

Sosiaali- ja terveysministeriön vakuutuslääkärijärjestelmää kehittänyt ohjausryhmä julkaisi ehdotuksensa työryhmän muistiossa (STM raporteja ja muistioita 2014:1, 21.1.2014). Ohjausryhmä teki ehdotuksia muun muassa päätösten perusteleminen, muutoksenhakulautakuntien jäsenten velvollisuudesta ilmoittaa sidonnaisuuksistaan,

lääkäreiden osaamisen lisäämisestä lakisääteisistä vakuutuksista ja vakuutuslääketieteestä sekä neuvottelukunnan perustamisesta seuraamaan ehdotettujen toimenpiteiden toteuttamista ja muiden kehittämisehdotusten etenemistä.

Sosiaali- ja terveysministeriö on 9.4.2018 asettanut laajapohjaisen neuvottelukunnan, jonka tehtävänä on jatkaa vakuutuslääkärijärjestelmän kehittämistä aiempien hankkeiden ja selvitysten pohjalta. Mukana on eri ministeriöiden, vakuutusalan, hoitavien lääkäreiden ja vakuutuslääkäreiden sekä potilas- ja asiakasjärjestöjen edustajia. Neuvottelukunta on asetettu kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Yhtenä keskeisenä asiakokonaisuutena on vakuutuslääkäreiden ja hoitavien lääkäreiden koulutus. Yleisenä tavoitteena on lisätä vakuutuslääkärijärjestelmän ja koko sosiaalivakuutusjärjestelmän läpinäkyvyyttä sekä kansalaisten luottamusta järjestelmään. Neuvottelukunnan tehtävänä on myös seurata ja arvioida aiemmin päätettyjen toimenpiteiden toteuttamista ja huolehtia viestinnän kehittämisestä avoimuutta lisäävästi.

Korkein oikeus teki 13.9.2018 valtioneuvostolle esityksen lainsäädäntötoimeen ryhtymisestä. Korkein oikeus esitti, että työtaturma- ja ammattitautilakiin sekä maatalousyrittäjän työtaturma- ja ammattitautilakiin lisättäisiin Valviralle velvollisuus antaa asiantuntijalausunto korkeimman oikeuden sitä pyytäessä.

Suomen tuomariliitto – Finlands domareförbund ry on lähettänyt valtioneuvostolle 20.5.2019 esityksen, jossa se viittaa Korkeimman oikeuden esitykseen lainsäädäntötoimeen ryhtymisestä ja tekee lisäesityksen asiasta. Tuomariliitto toteaa esityksessään, että vastaava ongelma on olemassa lääketieteellisten lausuntojen osalta myös muissa yleisissä tuomioistuimissa (käräjä- ja hovioikeuksissa) riita-asioina käsiteltävissä liikennevakuutus- ja vapaaehtoista tapaturmavakuutusta koskevissa jutuissa, erityisesti syy-yhteyskysymysten selvittelyn kannalta. Lisäksi tuomariliitto totesi esityksessään, että asiantuntijalääkärilausuntojen tarve koskee myös vakuutusosoikeutta siltä osin kuin vakuutusosoikeuden lääkärijäseniltä tai asiantuntijalääkäreiltä ei voida saada tarvittavaa lääketieteellistä asiantuntemusta. Tuomariliitto ehdotti, että valtioneuvosto ryhtyisi toimiin lainsäädännön muuttamiseksi siten, että jollekin riippumattomalle, lääketieteellistä huippuasiantuntemusta omaavalle asiantuntijataholle säädettäisiin velvollisuus antaa lausuntoja myös muille tuomioistuimille kuin korkeimmalle oikeudelle lääketieteellistä asiantuntemusta edellyttävissä asioissa.

Apulaisoikeuskansleri on 21.3.2014 antanut päätöksen (OKV/7/50/2012), jossa oli todennut, että järjestelmä tai toimielin, jonka kautta tuomioistuimet voisivat saada tarvitsemiaan vakuutuslääketieteellisiä lausuntoja, tulisi saada aikaan viivytyksettä. Apulaisoikeuskansleri on 12.2.2019 pyytänyt oikeusministeriöltä ja sosiaali- ja terveysministeriöltä lausuntoa niistä toimenpiteistä, joihin ne aikovat edellä kuvatun tilanteen johdosta ryhtyä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta antoi 14.2.2019 mietintönsä vakuutuslääkärijärjestelmää koskevasta kansalaisaloitteesta (StVM 33/2018 vp – KAA 4/2018 vp). Mietinnössään sosiaali- ja terveysvaliokunta kiinnitti huomiota useisiin vakuutuslääkärijärjestelmän kehittämistarpeisiin. Valiokunta viittasi mietinnössään Korkeimman oikeuden syksyllä 2018 tekemään lainsäädäntöaloitteeseen ja totesi, että valmistelussa on harkittava

myös Valviran ulkopuolisen riippumattoman asiantuntijaelimen perustamista vakuutuslääketieteellisten arviointien tekemiseen. Eduskunta hylkäsi kansalaisaloitteeseen liittyvän lakiehdotuksen, mutta antoi vakuutuslääkärijärjestelmää koskevan lausuman (EK 39/2018 vp – KAA 4/2018 vp): Lausumassa Eduskunta edellytti, että valtioneuvosto valmistelee esityksen vakuutuslääkärijärjestelmän epäkohtien korjaamiseksi ja antaa eduskunnalle ehdotukset lainsäädännön muutoksiksi vuoden 2020 kevätistunto-kaudella. Tässä yhteydessä on selvitettävä vakuutuslääkäreiden lausuntojen muotoavaimusten kirjaamista lainsäädäntöön.

Sosiaali- ja terveysministeriö päätti keväällä 2019 käynnistää lainvalmisteluhankkeen, jonka tarkoituksena oli turvata tuomioistuinten tarvitsemien lausuntojen saaminen. Asiaa on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä yhteistyössä oikeusministeriön ja yliopistollisten sairaanhoitopiirien kanssa.

Pääministeri Antti Rinteen hallitusohjelmassa todetaan, että Vakuutuslääkärijärjestelmän epäkohtia korjataan valiokunnan yksimielisen mietinnön (StVM 33/2018 vp) mukaisesti.

Luonnoksesta hallituksen esitykseksi pyydettiin lausunnot oikeusministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, sairaanhoitopiireiltä, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolta, aluehallintovirastoilta, Korkeimmalta oikeudelta, hovioikeuksilta, käräjäoikeuksilta, Korkeimmalta hallinto-oikeudelta, hallinto-oikeuksilta, Vakuutuslääkärijärjestelmän epäkohtien korjaamiseksi, Potilasvakuutuskeskukselta, Liikennevakuutuskeskukselta, Tapaturmavakuutuskeskukselta, Finanssialalta, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK:lta, STTK:lta, Elinkeinoelämän keskusliitolta, Akavalta, Suomen Tuomariliitolta, Suomen Kuntaliitolta, Suomen Lääkäriliitolta, Suomen vakuutuslääkärien yhdistykseltä, Suomen Potilasliitolta, Invalidiliitolta ja Aivovammaliitolta.

(täydentyy myöhemmin)

5 Riippuvuus muista esityksistä

Esitys liittyy valtion vuoden 2020 talousarvioon ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

Terveydenhuoltolaki

xx§. *Lääketieteellisten asiantuntijalausuntojen antaminen.*

Pykälässä säädettäisiin Pohjois-Savon sairaanhoitopiirille velvollisuus antaa tuomioistuinten pyynnöstä lääketieteellisiä asiantuntijalausuntoja yhdessä muiden yliopistollista sairaalaa ylläpitävien sairaanhoitopiirien kanssa. Tehtävää varten Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri perustaa asiantuntijaryhmän, jossa on edustajia kaikista yliopistollista sairaalaa ylläpitävistä sairaanhoitopiireistä ja riittävä osaaminen tarvittavilta lääketieteen aloilta. Kaikki yliopistollista sairaalaa ylläpitävät sairaanhoitopiirit osallistuisivat asiantuntijaryhmän toimintaan nimeämällä siihen asiantuntialääkäreitä.

Erikoissairaanhoidossa on tarpeen keskittää joitakin tehtäviä tietyille yksilöille. Terveystieteiden ja hoitojen kokoamisesta suurempiin yksiköihin. Valtioneuvoston asetuksella erikoissairaanhoidon työnjaosta ja eräiden tehtävien keskittämisestä (582/2017) on säädetty kaikille yliopistollista sairaalaa ylläpitäville sairaanhoitopiireille keskitettävistä sekä vähempään kuin viiteen yliopistolliseen sairaalaan keskitettävistä tehtävistä. Lausuntojen antamista koskeva erityistehtävä olisi tarpeen antaa yhden yliopistollista sairaalaa ylläpitävän sairaanhoitopiiriin tehtäväksi siten että kaikki viisi yliopistollista sairaalaa ylläpitävää sairaanhoitopiiriä osallistuisivat lausuntojen antamiseen nimeämällä asiantuntijoita asiantuntijaryhmään.

Käytännössä viime vuosina suurin lääketieteellisten asiantuntijalausuntojen tarve on kohdistunut neurologian ja neurokirurgian alalle. Kuopion yliopistollisen sairaalan Neurokeskuksessa toimivat neurologian ja neurokirurgian klinikka sekä kansallinen epilepsiakeskus, joka kuuluu Euroopan harvinaisten ja vaikeiden epilepsioiden osaamisverkostoon. Valtioneuvoston asetuksella erikoissairaanhoidon työnjaosta ja eräiden tehtävien keskittämisestä Pohjois-Savon sairaanhoitopiirille on säädetty valtakunnallinen koordinaatiotehtävä vaikean epilepsian diagnostiikan ja hoidon valtakunnallista suunnittelua ja toiminnan yhteensovittamista koskevien tehtävien osalta. Tämän perusteella olisi tarkoituksenmukaista säätää asiantuntijalausuntoja koskeva tehtävä Pohjois-Savon sairaanhoitopiirille.

Joitakin lausuntoja on pyydetty myös psykiatrian ja ortopedian aloilta. Käytännössä parhaat asiantuntijat näillä aloilla työskentelevät yliopistollisissa keskussairaaloissa. Tämän johdosta asiantuntijaryhmässä kokoonpanossa tulisi pyrkiä siihen, että jokainen yliopistollinen sairaala nimeäisi asiantuntijaryhmään neurologian, neurokirurgian, ortopedian ja psykiatrian asiantuntijat. Asiantuntijaryhmä vastaisi yhtenäisistä linjauksista lausuntojen antamisessa käytettävissä olevien yhtenäisten hoidon perusteiden mukaisesti. Lausunnon laatimiseen voi osallistua useampi asiantuntijaryhmään kuuluva lääkäri. Mikäli lausunnon tarve kohdistuisi muulle erikoisalalle, kuin mistä on asiantuntija asiantuntijalääkäriryhmässä, sairaanhoitopiiri hankkisi lausunnon tarpeen mukaiselta asiantuntijalta. Todennäköisesti asiantuntijoina käytettäisiin yliopistollisten sairaaloiden lääkäreitä.

Tehtävä koskisi vain tuomioistuimen omasta aloitteestaan pyytämiä lääketieteellisiä asiantuntijalausuntoja, ei oikeudenkäynnin asianosaisten hankkimia lausuntoja. Lausuntoja voisivat pyytää kaikki tuomioistuimet, vaikkakin eri tuomioistuinten tarve lausunnoille vaihtelee. Lausuntoja tarvitsevat käräjäoikeudet ja hovioikeudet käsitellessään liikennevahinko- ja potilasvahinkoasioita sekä rikosasioiden liitännäisinä esimerkiksi työtaturma-asioita, jossa taustalla on työtaturma- ja ammattitautilain mukainen vahinkoasia. Korkein oikeus tarvitsee lausuntoja erityisesti vakuutusosoikeuden ratkaisemia työtaturma- ja ammattitautiasioita käsitellessään sekä liikennevakuutuskorvauksia koskevissa asioissa. Korkein hallinto-oikeus on pyytänyt yksittäisiä lausuntoja muun muassa hoitoon hakeutumista toiseen EU-maahan

koskevista asioista. Myös vakuutusosoikeus ja hallintotuomioistuimet voisivat pyytää lääketieteellisen asiantuntijalausunnon tämän säännöksen mukaiselta asiantuntijaryhmältä, vaikkakin niiden tarve saada ulkopuolisia lausuntoja on vähäisempi, koska niillä on käytössään myös omat asiantuntijansa tai lääkärin ratkaisukokoonpanossa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin valtion korvauksesta Pohjois-Savon sairaanhoitopiirille tehtävästä aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi.

Pohjois-Savon sairaanhoitopiirille korvattaisiin valtion varoista tämän säännöksen mukaisesti lausuntojen antamisesta aiheutuneet kustannukset. Asiantuntijalausunnon pyytänyt tuomioistuin ei näissä tilanteissa määrää asiantuntijan palkkiota ja kuluja korvattavaksi oikeudenkäymiskaaren tai oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain nojalla. Tämän lain nojalla korvaus tulisi maksettavaksi, jos yleinen tuomioistuin soveltaa oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 66 §:n säännöstä, jonka mukaan korvausta ei makseta, jos asiantuntijana on viranomais- tai julkisen viran tai toimen haltija. Korvaus maksettaisiin tämän lain mukaan myös tilanteissa, jossa hallintotuomioistuin ei sovelta oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 77 §:n 3 momentin säännöstä, jonka mukaan pääsääntöisesti asiantuntijana toimineelle viranomaiselle ei makseta korvauksia.

Tämä säännös koskisi valtion maksamia korvauksia Pohjois-Savon sairaanhoitopiirille. Sairaanhoitopiiri maksaisi korvaukset lausuntoja laativille asiantuntijalääkäreille toiminnasta tehtyjen sopimusten mukaisesti. Korvaus perustuisi annettujen lausuntojen määrään ja laajuuteen. Valtion korvauksen euromäärästä säädettäisiin sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Korvausten suuruus olisi tarkoitus porrastaa muun muassa siihen käytetyn työajan perusteella. Joissain tilanteissa lääketieteellisen asiantuntijalausunnon laatiminen edellyttää usean lääketieteen erikoisalalan osaamista, minkä vuoksi lausunnon laatiminen saattaa edellyttää useamman asiantuntijalääkärin työpanosta.

Vakuutusosoikeuden asiantuntijajäsenilleen maksamien lausuntopalkkioiden määrät ovat vaihdelleet 400 – 1200 euron välillä ja yhden lausunnon hinta on sivukuluineen ollut keskimäärin 760 euroa. Korvausten euromäärästä on tarkoitus säätää asetuksella. Edellä mainittujen perusteella korvaus lausunnosta sairaanhoitopiirille voisi olla noin 800 euroa suppeasta lausunnosta ja 1500 euroa laajasta lausunnosta.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 36 §:n mukaan pääsääntönä on, että asiantuntija voi oikeusprosessissa antaa lausuntonsa kirjallisesti. Tuomioistuin voi kuitenkin kutsua lausunnon laatineen asiantuntijan suullisesti kuultavaksi. Asiantuntijoiden kuulemiset videoyhteyden välityksellä tai puhelimitse ovat yleistyneet, mikä vähentää asiantuntijan kannalta suulliseen kuulemiseen kuluva aikaa. Hallintolainkäyttölain 37 §:n mukaan lausunnon antanutta viranomaista voidaan kuulla suullisessa käsittelyssä. Myös tulevan HOL:n 43 §:n mukaan hallintotuomioistuin voi kuulla asiantuntijaa suullisessa käsittelyssä. Hallintolainkäyttö on kuitenkin pääosin kirjallista. Usein suullinen käsittely tapahtuu pitkän ajan kuluttua lausunnon laatimisesta, minkä vuoksi suulliseen käsittelyyn valmistautuminen edellyttää asiakirjoihin perehtymistä uudelleen ennen käsittelyä. Tuomioistuimen suulliseen käsittelyyn valmistautumisesta ja suulliseen käsittelyyn osallistumisesta maksettaisiin asiantuntijalle tuntipalkkiota, jonka euromäärä määriteltäisiin asetuksella. Tuntihinta voisi olla 50 – 80 €/tunti.

Pohjois-Savon sairaanhoitopiirille syntyy kustannuksia toiminnan hallinnoinnista. Toiminnan hallinnointiin liittyvien tehtävien hoitamiseen arvioidaan kuluvan 0,5 htv yhden toimistosihteerin työajasta sekä koordinaatiosta vastaavan lääkärin työpanoksena noin 10 – 20 prosenttia työajasta. Koordinaatiotehtävät sisältäisivät lausuntopyyntöjen jakamisen asiantuntijaryhmän asiantuntijoille, palkkioiden maksatuksen, tilastoinnin, valtion korvausten hakemisen ja tarvittaessa muiden kuin nimettyjen erikoisalojen asiantuntijoiden hakemisen.

Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri hakisi korvauksia kerran vuodessa aluehallintovirastolle tekemällään hakemuksella. Kustannusten korvausta koskeva hakemus tulisi tehdä kalenterivuodelta seuraavan vuoden maaliskuun loppuun mennessä.

Lain voimaantulon jälkeen vuosina 2020 ja 2021 hakemus tehtäisiin kaksi kertaa vuodessa, jotta voidaan paremmin seurata laadittujen lausuntojen ja maksettujen korvausten määrää ja sopeuttaa valtion talousarviossa tarkoitukseen varatun määrärahan määrä suhteessa käyttöön. Ensimmäistä vuosipuoliskoa koskeva korvaushakemus tulisi tehdä syyskuun loppuun mennessä ja toista vuosipuoliskoa koskeva hakemus seuraavan vuoden maaliskuun loppuun mennessä. Tuomioistuinten pyytämien lausuntojen määrää on vaikea ennakoida kuluneiden vuosien perusteella, koska vaikeus lausuntojen saamisessa on vähentänyt tuomioistuinten lausuntopyyntöjen määrää. Ennakoitavissa on, että lausuntopyyntöjen määrä lisääntyy, jos niiden saaminen on sujuvaa ja nopeaa. Sen vuoksi maksatus tapahtuisi lain voimaantulon jälkeen kahtena ensimmäisenä vuonna kahdesti vuodessa.

Aluehallintovirastoista annetun lain (896/2009) mukaan aluehallintovirasto huolehtii sille säädettyjen tehtävien hoitamisesta toimialueellaan ja käyttää sille kuuluvaa toimivaltaa siten kuin siitä tässä tai muussa laissa säädetään. Aluehallintovirasto voi kuitenkin hoitaa tehtäviä myös useamman kuin yhden viraston toimialueella, jos toimialueen laajentamisella voidaan tehostaa virastojen toimintaa ja valtion henkilöstö- ja muiden voimavarojen käyttöä, parantaa palvelujen saatavuutta, edistää alueen suomen- ja ruotsinkielisen sekä saamelaiskäräjistä annetussa laissa (974/1995) tarkoitettulla saamelaisten kotiseutualueella saamenkielisen vähemmistön kielellisten oikeuksien toteutumista tai turvata tehtävissä tarvittavan erityisasiantuntemuksen saatavuus taikka toimialueen laajentaminen on tarkoituksenmukainen muun vastaavan syyn vuoksi. Vastuualueiden sijoittumisesta aluehallintovirastoihin ja virastojen toimialueen laajentamisesta säädetään valtioneuvoston asetuksella. Aluehallintovirastoista annetulla valtioneuvoston asetuksella (906/2009) on määritelty aluehallintovirastojen nimet, toimialueet ja toimipaikat sekä kullekin aluehallintovirastolle säädetyt erillistehtävät koko maan alueella.

Valtion korvausten maksatus Pohjois-Savon sairaanhoitopiiriin kerran vuodessa tekemän hakemuksen perusteella ei vaadi aluehallintovirastolta suurta työpanosta. Tehtävä olisi tarkoituksenmukaista keskittää yhden aluehallintoviraston hoidettavaksi. Tehtävän keskittäminen edellyttäisi aluehallintovirastoista annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamista tältä osin.

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella säädettäisiin valtion Pohjois-Savon sairaanhoitopiirille maksamien korvausten euromääristä. Asetuksella olisi tarkoitus säätää

lausunnosta maksettavan korvauksen määrä porrastetusti suppeasta ja laajasta lausunnosta. Myös suulliseen kuulemiseen valmistautumisesta ja kuulemisesta tuomioistuimessa maksettavan palkkion euromäärä määriteltäisiin asetuksella

Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan vuoden 2020 alusta. Siirtymäkauden aikana, vuosina 2020 ja 2021 valtion korvaus maksettaisiin kahdesti vuodessa. Siirtymäsäännöksen tarkoituksena on varmistaa ajantasaisen tiedon saaminen tuomioistuinten pyytämien lausuntojen määristä ja valtion talousarvioon varatun rahoituksen riittävydestä.

Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

(... täydentyy myöhemmin...)

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

LAKIEHDOTUKSET

Laki terveydenhuoltolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään terveydenhuoltolakiin (1326/2010) uusi xx § seuraavasti:

x § Lääketieteellisten asiantuntijalausuntojen antaminen

Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri vastaa tuomioistuimen pyytämien lääketieteellisten asiantuntijalausuntojen ja antamisesta yhdessä muiden yliopistollista sairaalaa ylläpitävien sairaanhoitopiirien kanssa. Tehtävää varten Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri perustaa asiantuntijaryhmän, jossa on edustajia kaikista yliopistollista sairaalaa ylläpitävistä sairaanhoitopiireistä ja riittävä osaaminen tarvittavilta lääketieteen aloilta.

Lääketieteellisten asiantuntijalausuntojen antamisesta aiheutuneista kustannuksista maksetaan valtion korvaus valtion varoista. Korvauksen määrä perustuu asiantuntijalausuntojen määrään ja niiden laatimiseen kuluneeseen työmäärään, oikeudenkäyntiin ja siihen valmistautumiseen kuluneeseen aikaan sekä lausuntopyyntöjen ja lausuntojen hallinnointiin. Korvauksen euromäärästä säädetään sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Aluehallintovirasto maksaa korvauksen Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin hakemuksesta. Kuttakin kalenterivuotta koskeva hakemus on tehtävä seuraavan vuoden maaliskuun loppuun mennessä.

—

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Vuosina 2020 ja 2021 Aluehallintovirasto maksaa korvauksen Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin hakemuksesta kahdesti vuodessa. Ensimmäisen vuosipuoliskon osalta korvausta on haettava viimeistään saman vuoden 30 päivänä syyskuuta ja toisen vuosipuoliskon osalta viimeistään seuraavan vuoden 31 päivänä maaliskuuta.